

LA FONT VELLA I LA CAPELLA DE SANT MIQUEL per Anton Bundó (13.02.25)

En aquest escrit es mostra una fotografia de principis del segle XX ¹ que permet comentar dos elements del patrimoni del nostre poble: un encara visible malgrat les modificacions: l'exterior de la capella de sant Miquel; l'altre element avui esborrat gairebé del tot: la primitiva ubicació de la Font vella.

La construcció de la capella de sant Miquel va fer-se en dues etapes. La primera té data de 1569 quan el Batlle i els Jurats de la Pobla donen a preu fet al mestre de cases Joan Abelló, de Prades, la construcció d'una capella en honor de la Verge Maria². Per recordar el lloc on la gent s'imaginava que hi hagué el joncar amb la Imatge de Maria que trobà un pastor.

Desconeixem per què l'obra va quedar inacabada, potser havia mort Joan Abelló. El fet és que el juny de 1613 els Jurats de la Pobla concerten amb el mestre de cases Enric Julià, habitant a Cornudella, per fer l'obra de la dita capella "*conforme està començada*" amb el pacte de tenir-la enllestida en vuit mesos, per "*Carnestoltes de 1614*". En les capitulacions s'estipulen un seguit d'aspectes constructius de l'interior (fer la llosa de l'altar, fer un cor amb escales de cargol, etc.) i de l'exterior (fer una obertura -"una O"- en la façana, els graons que seran necessaris per pujar a dita Capella, fer uns pedrissos a cada costat del replà exterior) ³ entre d'altres.

¹ **Baldomer Gili Roig**. *Ermita de Sant Miquel. La Pobla de Cérvoles*, c. 1900. Col·lecció MORERA 2714. MORERA. Museu d'Art Modern i Contemporani de Lleida. Llegat Dolors Moros.

² RAMON PERE ANGLÈS, *Onomàstica de la Pobla de Cérvoles*, pgs. 242-243, I.E.C. 2013

³ AHAT, la Pobla de Cérvoles, Carpeta 29.

Quan es va fer la fotografia, uns tres-cents anys més tard, la imatge de la capella que ens ofereix devia ser pràcticament la mateixa de quan es va acabar la construcció. Més recentment les escales i el replà foren refets per facilitar l'accés a la capella.

Vull destacar la fornícula, avui buida, que hi ha damunt la portalada de la capella, de la que hi ha la referència en el contracte⁴ amb el mestre de cases Enric Julià. En la imatge ampliada s'observa que hi havia una escultura; la baixa qualitat de la foto no permet descriure'n altre detall que la imatge de Maria, (no es pot determinar què o qui

sosté al braç esquerra).

Gràcies a una fotografia feta l'any 1971⁵ podem veure que les escales i el replà per entrar a la capella havien estat eliminades; això havia ocorregut entre els anys 1936 i 1937. A la mateixa fotografia podem veure que l'aspecte exterior, teulada i esquerra al mur lateral, indiquen un estat bastant deplorable. Anys després varen fer-se unes obres que consolidaren tota l'estructura de la capella: una corretja per lligar les quatre parets sota teulada, la coberta nova, supressió del cor que estava en mal estat, es va refer el paviment substituint les rajoles desgastades, etc.

Fotografia de 1971

L'altre element del patrimoni, avui ocult a la vista, que revela la fotografia, és l'accés per baixar a la Font vella, que estava a un nivell inferior que el carrer. Per omplir càntirs i qualsevol altra mena d'atuell amb l'aigua de l'única font que hi havia al poble, es

⁴ S'estipula "ha de fer una corniseta tant quan sigui l'enfront amb una goleta" (=una fornícula).

⁵ ARXIU COMARCAL DEL PALLARS JUSÀ, fons Jordi Mir i Parache.

baixaven unes escales, al final de les quals hi havia el dipòsit on es recollia l'aigua, la pica i l'aixeta de la font.

En la fotografia ampliada s'observen el gran arbre (un plataner?) la dimensió considerable del qual s'explica a causa de la humitat del lloc. L'altre element és el muret que protegia el desnivell des del carrer al fons de les escales, evitant el perill de caigudes a la part fonda de la font.

La Font vella avui la trobem sota la plaça que hi ha davant de l'Ajuntament i de l'Ecomuseu de l'Oli, encabits dins l'edifici que coneixem amb el nom del Molí de la Societat. El canvi d'ubicació de la Font vella es devia fer allà l'any 1931; ho dedueixo del que m'explicà en Gumersind Pujol: l'home (em va dir el seu nom però no el recordo) que estava treballant en la rasa per desviar l'aigua de la Font vella cap a l'actual emplaçament, quan li van dir que s'havia proclamat la República (14 d'abril, 1931), va cridar: no em caldrà treballar més, tot llançant la paleta que tenia a les mans.

Van desaparèixer el gran arbre i els murets que envoltaven les escales que baixaven a la font. Les escales i el dipòsit es conserven colgades sota el paviment

actual on aparquen cotxes davant l'hort de cal Quim. Quan es va asfaltar la plaça de sant Miquel, es va col·locar una tapa, d'un dels cups del sindicat vell, per facilitar l'accés a la part exterior del dipòsit on es recull l'aigua de la Font vella.

Acabades les obres de reparació i arranjament del Molí de la Societat per fer-hi el nou Ajuntament i l'Ecomuseu de l'Oli, vaig suggerir a l'alcalde Francesc Aloy la possibilitat de recuperar l'antiga Font vella. Avui no sé si pot ser una proposta d'interès patrimonial i històric; abans caldria saber en quin estat es troben les restes de l'antiga font introduint unes microcàmeres entre les pedres que hi ha al costat del dipòsit.

COMENTARIS FINALS

Durant uns anys em preguntava per què l'església i la part més antiga del poble es troben a la part baixa de la vila, quan els nuclis més antics de molts pobles acostumen a trobar-se en la part més alta de cada població. Doncs quan l'any 1315 la comunitat de Poblet i les primeres famílies firmaren la carta de poblament, el monestir havia construït el temple parroquial, en el lloc on avui es troba encara, i donà un solar per edificar cases al seu voltant, perquè l'aigua més propera per el consum dels seus habitants es trobava on hi hagué l'antic emplaçament de la Font vella.

La capella, avui anomenada de sant Miquel des del dia que Poblet hi diposità el retaule gòtic, probablement a principis de 1700, fou construïda i dedicada a perpetuar la memòria del joncar; al formar-se la llegenda de la troballa per un pastor de la Imatge de Maria entre joncs, la imaginació popular va pensar que el joncar es deuria a l'entollament d'aigua que corria per aquell indret, abans que fos conduïda en la Font vella.

En les últimes voluntats recollides en els testaments es menciona amb diversos noms la capella de sant Miquel; entre altres se l'anomena "*la capella de defora del Arcàngel St. Miquel*", també "*vull se celebri una missa a l'altar de St. Miquel de la font*".⁶

⁶ AHAT, *Testaments 1661 – 1885, de la Parròquia de la Poble de Cérvoles*.